

I. Diplomová práce

Student : Tomáš CHALOUPKA

Obor : ČJ – ZVS

Téma : Teorie fikčních světů a interpretace

Fikční světy hispanoamerické fantastické prózy

Oponent diplomové práce: PhDr. Josef Peterka, CSc.

Posudek oponenta diplomové práce :

DP se řadí do produktivní série současných českých naratologických výzkumů. Vyznačuje se – nesporně i zásluhou vedoucí práce – vynikající teoretickou erudicí. Teorii fikčních světů přitom využívá s interpretačním a typologickým talentem pro pochopení konkrétních textů, není pouhou jejich analýzou, ale důsledně (a objevně) hledá odpověď na otázku, co fikční konstrukce znamená.

Už to by byl pro DP znamenitý cíl. Diplomant si však ukládá i úkol vyššího řádu: hodnotit interpretační potenciál teorie fikčních světů a její metodologické meze; domnívám se, že v rámci této nadstandardní intence prokázal intelektuální tvořivost, kritické vědomí souvislostí, formulační jemnost a odvahu přispět k metodologické diskusi v oboru. I když se prvoplánově vzato využití teorie fikčních světů nejvíc nabízí pro literární fantastiku, nelze ale dle mého názoru její dosah takto zužovat – o tom svědčí práce, které ji plodně využívají k analýze fikce realistického typu jako jsou např. Povídky malostranské.

Základní terminologii přejímá (s obsáhlou znalostí další teoretické literatury) zejména z Doleželových Heterocosmisk i s některými zvláštnostmi této autority. K fikčnímu světu se jako protiklad namísto vžitého „reálného“ či skutečného světa uvádí anglismus „aktuální“ svět, jež ale diplomant místy pro srozumitelnost méně zasvěceným doplňuje českým synonymem; namísto postava zavádí „osoba“. Řeší problém, jak pojmově uchopit klíčové protiklady ve výstavbě fikčního světa. Nezaměřuje se na protiklad textový přirozený svět vs. textový nadpřirozený svět, ale na odlišné hledisko vymezující „textový skutečný svět“ vs. „virtuální svět ve vědomí fikční osoby“. Zajímá mne diplomantův názor, zda bychom zde nemohli volit jednodušší terminologii, např. „textový neskutečný svět“/ textový imaginární svět.

Diplomant na jedné straně „hermetickou“ teorii fikčních světů obdivuje, zároveň ale cítí, že čtenářský zážitek se více řídí jiným, totiž mimetickým hlediskem, založeným na konfrontaci textového světa s životní zkušeností resp. s předtextovou realitou. Myslím, že tento neortodoxní prvek má své oprávnění. Nebylo by od věci uvažovat i o tom, že teorie fikčních světů, která je výběžkem strukturalismu, při své potřebné anabázi proti vulgarizaci literatury a za rozkrytí nejspecifičtější literárnosti ve svých důsledcích marginalizuje ještě více než aspekt čtenáře, také autora, o čemž se zdají svědčit nesčetné programové výroky významných tvůrců o reálném zakotvení vlastní tvorby („snaha podat věci tak jak jsou“ – Pound, „spisovatelovým řemeslem je mluvit pravdu“; „neumím si vymýšlet“ -Babel), a rovněž tak i přístupy filozofujících interpretů literatury, kteří pro „fikcionalisty“ nepochopitelně aplikují noetické kritérium pravdy (zejm. k odhalení „lživé fikce“).

K práci mám (protože vzniká na Pedagogické fakultě) jedinou výhradu: Je škoda, že ani náznakem neuvažuje o literárně didaktické dimenzi uvedené teorie, v rámci obhajoby by se měl diplomant k tomuto problému vyjádřit. Jde bezpochyby i o to, jak ve výuce při žádoucím zdůraznění umělosti literárního světa zabránit naivním (leč opětovně se vyskytujícím) konsekvencím, podle nichž je literatura jen technický kalkul, jemuž je přímá životní zkušenost a hodnotové zaujetí tvůrce spíš na škodu panenské krásy.

DP považuji za výjimečnou a hodnotím jako v ý b o r n o u.

V Praze dne 30. 4. 2006

podpis oponenta dipl. práce